

Aan
De minister van Financiën van Curaçao

Contactpersoon	Telefoonnummer
Lisette de Wind (Cft)	+5999 461 9081
Datum	E-mail
15-Dec-2011	info@cft.an
Ons kenmerk	Uw kenmerk
Cft 201100995	
Pagina	Bijlagen
1/15	-

Onderwerp
Aanvullend advies begroting 2012, Nota van Wijziging 2012, 3e uitvoeringsrapportage 2011

Geachte heer Jamaloodin,

Op 17 augustus jongstleden heeft het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) in een brief (kenmerk 2011/698) zijn advies uitgebracht op de conceptbegroting 2012 van Curaçao. In dit advies, dat negatief luidde, werd een zestal voorwaarden gesteld waaraan in elk geval voldaan moest worden, wilde het Cft zijn advies omzetten in een positief advies. Op 28 september jongstleden heeft het Cft vervolgens in een aanvullende brief (kenmerk 2011/766) aangegeven dat de reactie die de regering van Curaçao had opgenomen in de ontwerpbegroting 2012 die naar de Staten is gestuurd, onvoldoende tegemoet kwam aan de gestelde voorwaarden in de brief van 17 augustus.

Sinds de brief van 17 augustus is meermalen overleg geweest tussen het Cft en het ministerie van Financiën over de ontwerpbegroting 2012 en de zes voorwaarden die het Cft heeft gesteld. Omdat duidelijk werd dat er aan de kant van Curaçao enige onduidelijkheid bestond over de door het Cft gestelde voorwaarden, heeft het Cft deze in een brief van 9 november 2011 (kenmerk 2011/885) nogmaals schriftelijk toegelicht. De minister van Financiën heeft vervolgens aangegeven in een brief te willen ingaan op de zes voorwaarden. Nadat ambtelijk tussen het Cft en het ministerie van Financiën een aantal keren over een concept van deze brief was gesproken, heeft het Cft deze brief van de minister van Financiën ontvangen op 9 december 2011.

In deze brief wordt in belangrijke mate tegemoet gekomen aan de zes door het Cft geformuleerde voorwaarden, zij het dat op onderdelen nadere precisering en strakkere regievoering vereist is. De derde uitvoeringsrapportage 2011 en de concept Nota van

**College financieel toezicht Curaçao en
Sint Maarten**
De Rouvilleweg 39
Curaçao

Telefoon (+5999) 461 9081
Telefax (+5999) 461 9088
E-mail info@cft.an
Internet www.cft.an

Wijziging op de ontwerpbegroting 2012, door het Cft ontvangen op respectievelijk 14 en 25 november 2011, gaan ook deels in op de zes voorwaarden. Het Cft is van mening dat voor een beoordeling van de binnenkort in de Staten te behandelen ontwerpbegroting, alle drie genoemde stukken relevant zijn, omdat in alle stukken noodzakelijke informatie is opgenomen om tot een goed oordeel te kunnen komen op de ontwerpbegroting 2012. Daarom gaat het Cft in deze brief integraal in op zowel de derde uitvoeringsrapportage 2011, de concept Nota van Wijziging op de ontwerpbegroting 2012 als de brief van de minister van Financiën waarin wordt ingegaan op de zes voorwaarden.

Voor een beoordeling van de begroting 2012 en de meerjarencijfers, is het noodzakelijk dat op alle niveaus overeenstemming bestaat over de voorgenomen beleidswijzigingen. De (meerjaren)begroting kan alleen beoordeeld worden als er duidelijkheid en overeenstemming bestaat over het door de regering voorgenomen beleid op het terrein van de pensioenen, de gezondheidszorg en andere beleidsterreinen. De brief van 9 december is te beschouwen als een (aanvullende) reactie van de zijde van Curaçao op het advies van 17 augustus 2011 van het Cft met concrete beleidsvoornemens van de regering, en maakt daarmee integraal onderdeel uit van de begrotingsstukken die ter behandeling en besluitvorming aan de Staten moeten worden aangeboden. Het Cft baseert zijn finale advies op besluitvorming in de Staten over dit gehele pakket.

Overigens is de Landsverordening aangaande het Belastingplan nog niet vastgesteld. Dat betekent dat invoering van de belastingmaatregelen per januari 2012 uiterst twijfelachtig is. Mocht invoering van het Belastingplan geen of vertraagde doorgang vinden of bepaalde onderdelen van het plan er uit gelicht worden, dan dient het financiële effect hiervan verwerkt te worden in een eerste begrotingswijziging.

Advies

Vooruitlopend op de voorgenomen Statenbehandeling op 19 december a.s., geeft het Cft hierbij een aanvullend advies op de ontwerpbegroting 2012 conform artikel 11.1 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten. Het betreft hier een advies op verzoek van het bestuur zelf.

Het Cft heeft verheugd geconstateerd dat het bestuur van Curaçao voortvarend heeft gereageerd op zijn eerdere adviezen. Het toont aan dat het bestuur zich bewust is van de grote financiële risico's waar het land momenteel voor staat. Oplossing van deze problematiek vergt een lange termijnvisie, samenwerking tussen alle betrokkenen en een concrete planning van te ondernemen acties. Dat alles onder een strakke regie. Met de begroting 2012 en de daarbij behorende voornemens, zijn de eerste stappen daartoe gezet, maar het eindpunt is nog lang niet bereikt. Tijdens dit gehele proces heeft het Cft geconstateerd dat er sprake was van onvoldoende regie en een zwakke aansturing van het hele proces van de kant van Curaçao. Er was sprake van onvoldoende samenwerking en afstemming met betrokkenen binnen Curaçao. Hierdoor werden beleidsmatige zaken en meer budgettaire zaken niet altijd in samenhang beschouwd. Dit baart het Cft grote zorgen. Wel is het Cft van mening dat integrale uitvoering van het nu voorliggende pakket een voldoende basis biedt voor een verantwoorde begrotingsuitvoering. Ten aanzien van de in de samenhang beschouwde

Ontwerpbegroting 2012, de Nota van Wijziging daarop en de lange termijn voornemens op het terrein van de gezondheidszorg en de pensioenen en andere beleidsterreinen, zoals geformuleerd in de brief van de minister van Financiën is het Cft van mening dat Curaçao op dit moment in voldoende mate tegemoet komt aan de gestelde voorwaarden.

Het Cft benadrukt dat zijn oordeel is gebaseerd op voornemens van de zijde van Curaçao, waarvan het essentieel is dat zij daadwerkelijk geïmplementeerd worden binnen de afgesproken tijdslijnen. De gevraagde tijdschema's waarin de structurele veranderingen plaats moeten vinden, zijn weliswaar overhandigd aan het Cft, het komt nu aan op uitvoering. Te vaak worden goede plannen niet ten uitvoer gebracht, ontbreekt de regie of de deskundigheid om tot daadwerkelijke uitvoering over te gaan. Een positief advies dat gegeven moet worden over de vastgestelde begroting is volledig afhankelijk van goedkeuring in de Staten van het pakket beleidsvoornemens. Het Cft zal de implementatie van de beleidsplannen en de vastgestelde tijdschema's in 2012 nauwlettend volgen. Artikel 17 van de Rijkswet biedt de mogelijkheid aan het Cft om, als het bestuur nalaat de noodzakelijke voorzieningen te treffen, de RMR daarover te informeren en alsnog om een aanwijzing te vragen. Het Cft gaat er van uit dat het voorgenomen beleid ook daadwerkelijk in uitvoering wordt genomen.

Toelichting

Het Cft heeft in zijn brief van 17 augustus jongstleden zes voorwaarden gesteld aan een positief advies op de ontwerpbegroting 2012. Deze zes voorwaarden zullen achtereenvolgens nagelopen worden.

1. Belastingraming

In de brief van 17 augustus jongstleden heeft het Cft gesignaleerd dat tussen dat moment en januari 2012 nieuwe ramingen voor de economische groei beschikbaar gesteld zouden worden door de Centrale Bank voor Curaçao en Sint Maarten. Dit zou mogelijk als nieuwe basis voor de ontwerpbegroting genomen moeten worden.

In de Nota van Wijziging op de ontwerpbegroting 2012, en ook in uw brief van 9 december jl., wordt aangegeven dat de belastingramingen in de begroting 2012 op basis van een historische trendanalyse en aan de hand van de realisatiecijfers in de eerste maanden van 2011 tot stand zijn gekomen. De in de begroting 2012 geraamde ontvangsten voor de periode 2012-2014 zijn gemiddeld 2,3% neerwaarts bijgesteld ten opzichte van de ramingen voor diezelfde periode in de begroting 2011. De voor 2012 geraamde ontvangsten vallen in de begroting 2012 1,8% lager uit dan de raming voor 2012 in de begroting 2011. In onderstaande tabel, die opgenomen is in de brief van 9 december 2011, zijn de cijfers voor de periode 2011-2015 gepresenteerd.

In ANG miljoen	2011	2012	2013	2014	2015	Totaal gemiddeld
Begroting 2011	1.498,1	1.522,5	1.575,8	1.631,3	n.v.t.	
Ontwerpbegroting 2012	1.498,1	1.495,3	1.540,7	1.586,9	1.632,8	
Bijstelling Absoluut	n.v.t.	-27,2	-35,1	-44,4	n.v.t.	-106,7
In %	n.v.t.	-1,8%	-2,2%	-2,7%	n.v.t.	-2,3%

Sinds de periode waarin de begroting 2011 is opgemaakt (september 2010) heeft de CBCS de groeiraming voor 2011 in een aantal stappen neerwaarts aangepast met circa 2%-punt. In dat licht acht het Cft de batenraming in de begroting 2012 voldoende behoedzaam. Wel mist het Cft nog een analyse van het effect van het achterblijven van de realisatiecijfers voor 2011 op de oorspronkelijke ramingen. In de uitvoeringsrapportages dient niet alleen gerapporteerd te worden over de realisaties t/m de rapportageperiode, maar dient tevens een analyse opgenomen te worden wat de gevolgen van deze realisaties voor de verwachte jaaruitkomst zijn. Pas dan kan de uitvoeringsrapportage echt fungeren als een sturingsinstrument omdat daarmee inzichtelijk wordt of bijsturing noodzakelijk is. Het Cft heeft al een aantal keren aangegeven dat een dergelijke analyse van belang is, maar constateert dat in de derde uitvoeringsrapportage 2011 wederom een dergelijke analyse ontbreekt. Zo wordt in de derde uitvoeringsrapportage eveneens niet ingegaan op het effect van o.a. de niet-belastinginkomsten die flink achterblijven bij de begroting van 2011. Het zelfde geldt bij o.a. de lastenpost "goederen en diensten". Aangegeven wordt dat er een onderuitputting is over de eerste drie kwartalen maar er wordt niet ingegaan op de vraag of deze trend zich ook voort zal zetten en wat het effect mogelijk zal zijn voor het gehele jaar. Het Cft adviseert om dergelijke analyses voortaan wel uit te voeren opdat tijdig kan worden bijgestuurd ingeval dat nodig blijkt te zijn.

Als gevolg van de invoering van de basisverzekering wordt de groeiraming voor 2012 met 0,7%-punt neerwaarts bijgesteld, van 0,6% naar -0,1%. De negatieve gevolgen hiervan op de baten voor de overheid worden in 2012 geneutraliseerd door baten uit de Belastingregeling voor het Koninkrijk (BRK) die niet in de conceptontwerpbegroting waren opgenomen. Meerjarig is wel sprake van een neerwaartse aanpassing van de (belasting)baten. Zie verderop in deze brief bij de Basisverzekering.

2. Voortgang structurele maatregelen

Als tweede voorwaarde is in de brief van 17 augustus gesteld dat de gestelde maatregelen onmiddellijk in behandeling genomen dienen te worden zodat implementatie in januari 2012 plaats kan vinden. Hierbij werd verzocht op uiterlijk 1 september een tijdsplanning te overleggen waaruit blijkt wat de planning is om de Staten in staat te stellen om dit jaar nog een uitspraak te doen over de maatregelen.

In de derde uitvoeringsrapportage is de volgende tabel gepresenteerd.

Meerjarig beeld structurele maatregelen

In ANG miljoen	2010	2011	2012	2013
Casinoheffing	10,0	5,0	6,0	7,0
Kosten Geneesmiddelen	6,6	6,6	6,6	6,6
Herstructurering Cure/ Basis verzekering	7,0	18,0	18,0	18,0
GMSB		PM	PM	PM
Studiefinanciering		8,0	9,0	9,0
Wega di number		5,0	5,0	5,0
Lotto		PM	PM	PM
Kasregisters		PM	PM	PM
Totaal	23,6	42,6	44,6	45,6

In de tekst wordt aangegeven dat de verwachting is dat van het totale hiervoor geraamde begrotingsbedrag van circa ANG 43 miljoen in 2011 slechts een (klein) deel zal worden gerealiseerd. De incidentele tegenvallers als gevolg van de vertragingen worden voor een belangrijk deel gedekt uit de verdeling van de BRK-bate. Echter, om de meerjarenramingen niet in gevaar te brengen, is het belangrijk dat in kaart wordt gebracht wat de tijdsplanning is voor het realiseren van de maatregelen en dat de invoering van de maatregelen conform deze tijdsplanning ook nauwlettend gemonitord wordt. Eventuele vertragingen dienen binnen de (meerjarige) begroting opgevangen te worden.

In de brief van 9 december jongstleden wordt een planning gepresenteerd voor enkele van deze maatregelen. Het gaat hierbij om de volgende:

Geneesmiddelen vergoedingssysteem/ kosten Geneesmiddelen

De kosten van geneesmiddelen zijn op Curaçao relatief hoog o.a. vanwege het gebrek aan marktwerking dan wel –regulering. In de nieuwe situatie streeft men naar lagere prijzen door:

- inzet op generieke geneesmiddelen met maximaal te vergoeden prijzen en een actiever inkoopgedrag van de publieke verzekeraars
- Aanpak van het volume door het inbouwen van prikkels voor voorschrijvers in de nieuwe beloningsstructuur Gezondheidszorg (NBG)

De planning is als volgt

Vaststelling conceptlandsverordening in RvM*	21 december 2011
Aanbieden aan SER	21 december 2011
Advies SER *	31 januari 2012
Vaststelling aangepast concept in RvM*	15 februari 2012
Aanbieden aan RvA	15 februari 2012
Advies RvA*	29 februari 2012
Vaststelling aangepast concept in RvM*	7 maart 2012
Aanbieden ontwerp landsverordening aan Staten	7 maart 2012
Behandeling en vaststelling in Staten*	21 maart 2012
Implementatie	april 2012

In het kader van de monitoring van de voortgang van deze maatregel wenst het Cft met betrekking tot de stappen gemarkeerd met een *, de resultaten hiervan, in de vorm van besluiten, adviezen, rapporten te ontvangen.

De Basisverzekering

In de Nota van Wijziging op de begroting 2012 wordt het effect van de latere invoering van de basisverzekering op de begroting 2012-2015 in kaart gebracht. Op de gewone dienst nemen in 2012 de baten toe met ANG 4,2 miljoen en de lasten met eveneens ANG 4,2 miljoen. Structureel leidt de Nota van Wijziging tot een vermindering van zowel de baten als de lasten met ANG 16,2 miljoen.

De toename van de baten in 2012 is het gevolg van een extra BRK bate van ANG 19,6 miljoen die oorspronkelijk niet was begroot. De invoering van de basisverzekering leidt tot een premiestijging en heeft daarmee een verwacht negatief effect op de economische groei. Daar waar in de ontwerpbegroting 2012 nog werd gerekend op een economische groei in 2012 van 0,6%, wordt nu een negatieve groei van 0,1% verwacht. Als gevolg hiervan worden de belastingen en niet-belastingramingen neerwaarts aangepast. Op de Winstbelasting en de Loon- en Inkomstenbelasting leidt dit tot een aanpassing neerwaarts van ANG 7,2 miljoen, met als gevolg dat de directe belastingen per saldo toenemen met ANG 11,8 miljoen. De Indirecte belastingen worden ook neerwaarts aangepast met ANG 6 miljoen. Per saldo betekenen de wijzigingen een vermeerdering van de belastingen met ANG 5,8 miljoen in 2012. Samen met een vermindering van de niet-belastingontvangsten met ANG 1,6 miljoen stijgen de totale baten per saldo met ANG 4,2 miljoen.

De basisverzekering heeft ook gevolgen voor de lastenzijde van de begroting. Aan de lastenzijde is in 2012 een opwaartse wijziging doorgevoerd op Sociale Zekerheid van ANG 11,5 miljoen. Dit is vanwege de latere ingangsdatum van de basisverzekering die oorspronkelijk op 1 januari 2012 zou worden ingevoerd maar nu is uitgesteld naar 1 april 2012. Ook verwacht men een veel groter tekort in het SVB fonds van ANG 75 miljoen. De reservedotaties in de begroting 2012 wordt ook aangepast. Aan de reserves wordt een gedeelte van het verbeterde saldo op de gewone dienst toegevoegd. Verder is de post onvoorzien verminderd met ANG 7,3 miljoen. Per saldo leiden de wijzigingen tot een vermeerdering van de lasten met ANG 4,2 miljoen in 2012.

Te concluderen valt dat de Nota van Wijziging een budgetneutrale wijziging is op de begroting 2012, waarmee de latere invoering van de basisverzekering meerjarig wordt ingepast. Onderstaand worden de wijzigingen in tabelvorm in beeld gebracht.

Mutaties op de gewone dienst

Baten

(in miljoenen ANG)	2012	2013	2014	2015
Belastingen	5,8	-14,3	-14,4	-14,6
Niet Belastingen	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
Saldo	4,2	-15,9	-16,1	-16,2

Lasten

	2012	2013	2014	2015
Sociale Zekerheid	11,5	-15,6	-20,7	-26,1
Andere uitgaven	-7,3	-	-	-
Reserveringen		-0,3	4,7	9,9
Saldo	4,2	-15,9	-16,1	-16,2

Meerjarig saldo Gewone Dienst

	2012	2013	2014	2015
Baten	4,2	-15,9	-16,1	-16,2
Lasten	4,2	-15,9	-16,1	-16,2
Saldo	0	0	0	0

Bij voorwaarde 6 wordt verder ingegaan op de planning rondom de invoering van de basisverzekering.

GMSB

Het GMSB bestaat uit een 20-tal projecten die in de loop van de jaren 2009, 2010 en 2011 zijn opgestart en worden grotendeels gefinancierd uit SEI en IVB middelen. Zoals in de brief van 9 december jongstleden wordt aangegeven zijn deze projecten nog niet afgerond. Conform planning zal de implementatie in december 2011 starten en in 2012 worden afgerond.

De realisatie van de voorgenomen maatregelen is afhankelijk van een strakke uitvoering van de voorgenomen planningen. Voor 2012 dreigen nog geen financiële risico's voor de gewone dienst. Echter het huidige positieve resultaat op de gewone dienst is vereist om conform planning op korte termijn tot aanbesteding van de bouw van een nieuw ziekenhuis te komen. De budgettaire gevolgen van de bouw van een nieuw ziekenhuis en de verwerking daarvan in de begroting baart het Cft zorgen. In de begroting zijn slechts de (geringe) voorbereidingskosten opgenomen, maar niet de kosten van het vervolgtraject (zie ook onderstaande box). Dat betekent derhalve voor de toekomst nog een flink beslag op de begroting. Curaçao wordt verzocht om de voorgenomen planning strak te hanteren en het Cft maandelijks te informeren over de voortgang hiervan. Het Cft wijst er voorts op dat het van groot belang is dat de exploitatie van het nieuwe ziekenhuis dekkend is. De tarieven en premies dienen

zodanig gekozen te worden dat de kosten kunnen worden goedge maakt. Op die manier wordt voorkomen dat de overheid telkens financieel moet bijspringen.

Sehos en het nieuwe ziekenhuis

De Raad van Ministers is d.d. 12 oktober 2011 akkoord gegaan met:

- Het oprichten van een saneringsfonds. Het saneringsfonds is nodig om op adequate manier met het financieringstekort van het huidige ziekenhuis (SEHOS) om te gaan;
- Het oprichten van een egalisatiefonds. In het egalisatiefonds worden de middelen beheerd die nodig zijn ter overbrugging van de huidige situatie naar de nieuwe situatie c.q. de situatie tot en met de oplevering van het ziekenhuis.
- Het oprichten van een bouwfonds. Het bouwfonds moet uiterlijk ingericht zijn in december 2011; Het bouwfonds beheert de middelen die primair betrekking hebben op de nieuwbouw van het ziekenhuis. Deze middelen worden aangetrokken op de markt. Deze middelen zullen in zodanig tempo ter beschikking moeten zijn dat de aanbesteding in december 2011 gestand gedaan kan worden.

De financiële effecten als gevolg van de uitvoering en implementatie van bovengenoemde maatregelen ter sanering van het Sehos en de bouw van het ziekenhuis zitten niet in de begrotingsraming 2012. Het Land Curaçao gaat er namelijk van uit dat de financiële consequenties gefinancierd zullen worden uit het geprognosticeerde voordelige saldo op de gewone dienst over het begrotingsjaar 2012.

Echter het Cft maakt zich grote zorgen omtrent de realiseerbaarheid van dit voornemen. Met name het achterblijven van de implementatie van de maatregelen in de gezondheidszorg (implementatie staat nu gepland voor begin april in plaats van begin januari) en de minder gunstige groeivoorzichten voor 2012 leggen een grote druk op het begrote resultaat.

Voorts blijkt uit de media dat in mei volgend jaar gestart zal worden met de bouw van het nieuwe ziekenhuis. Volgens Usona zal het geld voor de bouw, dat op ca. ANG 450 miljoen wordt geschat, uit de opbrengsten van een obligatielening moeten komen. Uit ontvangen berichten kan worden afgeleid dat de plaatsing van deze lening via de overheid zal plaatsvinden. De betreffende lening is niet opgenomen in de begroting 2012 van het Land Curaçao. Het Cft wil in dit verband verwijzen naar artikel 16 lid 1 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten. Conform dit artikellid dienen, in geval voornemens bestaan tot het aantrekken van geldleningen, deze in de begroting te worden opgenomen. Het Cft toetst in dat geval of voldaan wordt aan de rentelastnorm.

3. Belastingplan

Bij het uitbrengen van onze reactie op de ontwerpbegroting 2012, was het Belastingplan nog niet behandeld door de Staten. Het was onzeker of het gepresenteerde belastingplan in zijn geheel door de Staten zou worden aangenomen en dat de budgetneutraliteit behouden zou blijven. Daarom heeft het Cft onder voorwaarde 3 gesteld dat het belastingplan in ieder geval budget neutraal moet blijven.

In de Nota van Wijziging en ook in de brief van 9 december jl. is aangegeven dat de Staten het belastingplan ongewijzigd heeft aangenomen. Als zodanig is aan deze voorwaarde voldaan. Overigens is de Nota van Wijziging op de eerste supplettoire begroting 2011, waarin het belastingplan is verwerkt, nog niet vastgesteld en derhalve nog niet aan het Cft voorgelegd ter finale advisering. Zolang het belastingplan niet is vastgesteld, kunnen de maatregelen niet in uitvoering worden gebracht. Indien het belastingplan later dan 1 januari 2012 wordt vastgesteld of gewijzigd wordt vastgesteld, dienen de financiële gevolgen hiervan verwerkt te worden in een eerste begrotingswijziging in 2012.

4. Dividendbeleid

Het Cft heeft verzocht om een nadere analyse van het dividendbeleid en de redenen waarom dit beleid tot op heden niet tot de verwachte budgettaire resultaten heeft geleid. Ook heeft het Cft verzocht om een overzicht van de stappen die genomen worden om in 2012 de taakstellende ontvangsten van ANG 25 miljoen te realiseren.

In zowel de derde uitvoeringsrapportage 2011, de Nota van Wijziging op de begroting 2012 en de brief van de minister van Financiën van 9 december jongstleden, wordt ingegaan op het dividendbeleid. In de brief van 9 december wordt hier het meest uitgebreid op ingegaan met een toelichting en een tijdsplanning. De brief begint met het benoemen van de redenen waarom het beleid tot op heden niet tot de verwachte budgettaire resultaten heeft geleid, te weten het reserveringsbeleid, het voorzieningenbeleid en de jaarlijks wisselende investeringsplannen van de bedrijven.

Daarom wordt gekozen voor een nieuw plan van aanpak om alsnog van de overheidsbedrijven inkomsten te kunnen ontvangen. Hierbij wordt een vergoeding geïntroduceerd die overheidsbedrijven zijn verschuldigd aan de overheid, om als overheidsbedrijf haar taken namens de overheid te mogen uitvoeren. De hoogte van de vergoeding zal per overheidsbedrijf verschillen en is afhankelijk van de omvang van het vermogen, de operationele kosten en de solvabiliteit van het overheidsbedrijf. In bijlage 2 bij uw brief presenteert u de volgende verdeling die ANG 25 miljoen moet opbrengen.

OverheidsNV	Vergoeding in ANG
Vergoeding RdK	4.423.544
Vergoeding IUH	6.100.747
Vergoeding UTS	4.956.879
Vergoeding Curoil	2.125.579
Vergoeding CPA	2.110.493
Vergoeding Curinda	1.366.480
Vergoeding CDM	2.255.845
Vergoeding CAH	1.079.231
Vergoeding CORE	581.202
	25.000.000

Ook presenteert u in de brief van 9 december jongstleden de volgende gedetailleerde tijdsplanning:

Planning vergoedingen geselecteerde OverheidsNV's

Nadere uitwerking details	30 november 2011
Vaststelling in de Raad van Ministers*	7 december 2011
Juridische vertaling beleid	15 januari 2012
Vaststelling juridisch kader in de Raad van Ministers*	22 januari 2012
Aanbieding wetgeving aan de Raad van Advies	22 januari 2012
Advies Raad van Advies*	22 februari 2012
Vaststelling wetgeving in de Raad van Ministers*	28 februari 2012
Aanbieding wetgeving aan de Staten	28 februari 2012
Parlementaire behandeling*	maart 2012
Implementatie	april 2012

Het Cft constateert dat Curaçao voor een alternatieve aanpak heeft gekozen, waarbij de bijdrage van overheidsNV's niet afhankelijk is gemaakt van eventueel behaalde winsten. Hiermee is op voorhand de batenraming robuuster gemaakt. Tegelijkertijd houdt Curaçao nadrukkelijk de mogelijkheid open om alsnog dividenden te ontvangen, maar deze niet op voorhand in te boeken. Het Cft neemt kennis van deze aanpak maar heeft wel zorgen over de vermogenspositie, het dividendbeleid en de bedrijfsvoering van de overheidsNV's (zie ook onderstaande box).

Met aarzeling gaat het Cft akkoord met het inboeken van de verwachte opbrengsten. Het Cft verzoekt echter met nadruk om de financiële situatie van de overheidsNV's van dichtbij te monitoren aangezien de financiële situatie bij deze entiteiten en de impliciete overheidsgaranties die bestaan, bij ongewijzigd beleid een directe bedreiging vormen voor de begroting van Curaçao op de korte termijn en ook voor de inning van de voorgestelde inkomsten.

In het kader van de monitoring van de voortgang van deze maatregel wenst het Cft met betrekking tot de stappen gemarkeerd met een *, de resultaten hiervan, in de vorm van besluiten, adviezen, rapporten te ontvangen.

Dividendbeleid overheidsN.V.'s

Naast bovengenoemde redenen voor het uitblijven van dividend kan ook de financiële situatie van de overheidsN.V.'s een reden zijn voor het niet ontvangen van dividenden. Men heeft winsten nodig om noodzakelijke investeringen te kunnen doen of men maakt domweg geen winst en lijdt zelfs verlies. Om een beeld te krijgen van deze financiële situatie heeft het Cft de gezondheid van overheidsentiteiten bekeken op basis van de jaarrekeningen over 2008 en 2009. Wat opvalt is dat een aantal van de grotere N.V.'s een negatieve algemene reserve heeft, dat wil zeggen dat sprake is van een cumulatief verlies sinds de oprichting van de N.V. Niet alleen betekent dit dat het onwaarschijnlijk is dat deze N.V.'s een jaarlijkse vergoeding danwel dividenden kunnen uitkeren, ook vormen de negatieve reserveposities een directe bedreiging voor de begroting van Curaçao. Immers, indien een overheidsentiteit in (financiële) problemen komt, zal logischerwijs naar de regering gekeken worden voor het oplossen van deze problemen. Er bestaat dus een impliciete overheidsgarantie voor de overheidsNV's. Het Cft acht het dan ook noodzakelijk dat Curaçao bij het verder uitwerken en vormgeven van het beleid ten aanzien van de overheidsN.V.'s ook de financiële situatie van deze N.V.'s betreft.

5. Personeelslasten

Het Cft heeft in zijn brief van 17 augustus 2011 aangegeven dat duidelijkheid moet komen over de personeelslasten en of de in de begroting opgenomen lasten inderdaad realistisch zijn. Meer concreet verzocht het Cft een (hernieuwd) meerjarig overzicht per ministerie van de formatie, de bezetting en de vacatures.

Curaçao gaat in de derde uitvoeringsrapportage 2011, de Nota van Wijziging 2012 en de brief van de minister van Financiën van 9 december 2011 in op de personeelslasten. In de brief van de minister van Financiën is hierover de meeste informatie opgenomen. Een inventarisatie heeft uitgewezen dat het aantal FTE momenteel 78 hoger is dan de begrotingsdoelstelling voor 2011. Indien het aantal medewerkers dat dit jaar met pensioen zou moeten gaan dit daadwerkelijk doet (99), dan wordt de doelstelling alsnog

gehaald. Budgettair dreigt er geen probleem te ontstaan, de verklaring daarvoor is dat de personeelskosten in de begroting 2011 te hoog geraamd waren.

Het Cft heeft van het ministerie van Financiën begrepen dat het op dit moment niet mogelijk is om een overzicht te geven van de formatie, bezetting en vacatures per ministerie. In de brief van 9 december jongstleden is wel onderstaand overzicht gepresenteerd op totaalniveau.

		Totaal FTE	Totaal lasten in ANG miljoen
2011	Formatie	4.270	
(*realisatie tot en met september)	*Bezetting	4.212	497,5
	Vacatures		
2012	Formatie		
	Bezetting	4.140	469,6
	Vacatures		
2013	Formatie		
	Bezetting	4.104	481,4
	Vacatures		
2014	Formatie		
	Bezetting	4.059	497,2
	Vacatures		
2015	Formatie		
	Bezetting	4.094	517,2
	Vacatures		

De verschaft informatie omtrent personeel wordt voorlopig als voldoende geaccepteerd onder de voorwaarde dat maandelijks gerapporteerd wordt aan de Staten zoals eerder verzocht in onze brief van 28 september jongstleden (Cft 2011/766) en ook in brief van 21 oktober jl. (Cft 2011/838). In de verordening *houdende regels inzake de verplichting van het Bestuurscollege tot periodieke publicatie van beleidsinformatie* is o.a. opgenomen dat het bestuur iedere kalendermaand een overzicht van de benoemingen, ontslagen, non-aktiviteitsstellingen en toekenning van wachtgeld over de voorgaande kalendermaand aan de volksvertegenwoordiging dient te sturen (Artikel 1).

6. Planning aanpak pensioenproblematiek en problematiek sociale fondsen

Net als vele landen in de wereld, ziet Curaçao zich geconfronteerd met een vergrijzende bevolking en de gevolgen daarvan op de financiële houdbaarheid van de oudedagsvoorzieningen en het stelsel van gezondheidszorg. Deze gevolgen leveren een

onhoudbare druk op de meerjarige overheidsfinanciën op. Om hieraan tijdig het hoofd te kunnen bieden heeft het Cft als voorwaarde gesteld dat de regering van Curaçao uiterlijk per 15 december van dit jaar een plan van aanpak met bijbehorende tijdsplanning heeft overlegd om deze problematiek te adresseren. In de brief van 9 december 2011 heeft de regering hier invulling aan gegeven. In het nu volgende wordt nader ingegaan op de plannen van aanpak.

Het huidige stelsel van oudedagsvoorziening gaat enerzijds uit van een uitkering uit het AOV-fonds, welke voor iedere inwoner geldt die de leeftijd van 60 jaar bereikt. Daarnaast hebben de ambtenaren en gelijkgestelden recht op een pensioenuitkering vanuit het Ambtenaren Pensioenfonds Curaçao (APC, voorheen APNA). Deze geldt tevens vanaf de leeftijd van 60 jaar. De AOV-uitkering is een vast bedrag dat voor iedereen gelijk is. De hoogte van de pensioenuitkering vanuit APC is gebaseerd op het laatst verdiende salaris, het zogenoemde eindloonstelsel.

AOV-fonds

Uit berekeningen van Curaçao zelf blijkt dat als nu niks gedaan wordt aan het huidige stelsel, het AOV-fonds over 20 jaar een tekort kent van ANG 4 miljard. Om deze problematiek te adresseren heeft de Raad van Ministers het volgende besloten:

- Verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd naar 65 jaar, met een overgangsregeling voor diegenen die in 2012 58 jaar of ouder zijn;
- Premieverhoging van 1% per 2015 (opnieuw te beoordelen in 2014); en
- Indexatiebeleid wordt niet gewijzigd (onafhankelijk van economische groei).

Daarnaast worden enkele aanvullende maatregelen genomen zoals de premieplicht voor gepensioneerden en het verhogen van de premieloongrens. Tot slot wordt overwogen om toch het indexatiebeleid aan te passen en eventueel over te gaan tot en algemeen verplicht kapitaaldeckingspensioenstelsel.

Een en ander dient volgens het volgende tijdschema geïmplementeerd te worden:

Vaststelling wetgeving in de Raad van Ministers *	21 december 2011
Aanbieding wetgeving aan Sociaal Economische	21 december 2011
Raad (SER) / Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken (GOA)	
Advies SER *	20 januari 2012
Aanbieding wetgeving aan Raad van Advies (RVA)	25 januari 2012
Advies RVA *	24 februari 2012
Vaststelling wetgeving in de Raad van Ministers *	29 februari 2012
Aanbieding wetgeving aan de Staten	29 februari 2012
Parlementaire behandeling en vaststelling *	maart 2012
Implementatie	april 2012

Daarnaast blijkt dat als gevolg van de wereldwijde economische crisis en de gevolgen daarvan voor de rendementen op beleggingen, de dekkingsgraad van het APC onder druk staat. Om deze problematiek te adresseren heeft de Raad van Ministers het volgende besloten

- Wijziging van onvoorwaardelijke indexering tot een voorwaardelijke indexering, afhankelijk van de dekkingsgraad. Hierbij zal bij een dekkingsgraag hoger dan 103% worden geïndexeerd. Binnen vastgestelde schakels voor de dekkingsgraad is de indexatie gemaximaliseerd;
- Verhoging van de pensioenleeftijd naar 65 jaar conform die geldende voor het AOV-pensioen;
- Volledige afschaffing van de VUT.

Er is nog geen besluit genomen over een eventuele overstap van een eindloonstelsel naar een middelloonstelsel. Het pensioenfonds is verzocht om scenario's hieromtrent uit te werken.

De besluiten dienen conform volgend tijdschema te worden geïmplementeerd:

Nadere uitwerking details	30 november 2011
Vaststelling in de Raad van Ministers*	7 december 2011
Vertaling beleid in wetgeving	15 januari 2012
Vaststelling wetgeving in Raad van Ministers *	22 januari 2012
Aanbieding wetgeving aan de RvA / SER / GOA	22 januari 2012
Advies RvA / SER / GOA *	22 februari 2012
Vaststelling wetgeving in de Raad van Ministers *	28 februari 2012
Aanbieding wetgeving aan de Staten	28 februari 2012
Parlementaire behandeling *	maart – april 2012
Implementatie	medio 2012

Het Cft complimenteert Curaçao met de gezette stappen tot nog toe en spreekt de hoop uit dat Curaçao in staat blijkt dit tijdschema te realiseren, opdat de houdbaarheid van de oudedagsvoorziening vooralsnog wordt gewaarborgd. In het kader van de monitoring van de voortgang wenst het Cft met betrekking tot de stappen gemarkeerd met een *, de resultaten hiervan, in de vorm van besluiten, adviezen, rapporten te ontvangen.

Gezondheidszorg

De kosten van de gezondheidszorg laten overal ter wereld een sterke stijging zien, zo ook op Curaçao. Dit als gevolg van een ouder wordende bevolking en voortschrijdende, en daarmee duurdere, technologie op het terrein van gezondheidszorg. Op basis van ramingen van Curaçao leidt dit in de komende 20 jaar tot een tekort in de ziektekostenfondsen van ANG 5,5 miljard. Om deze problematiek te adresseren heeft Curaçao besloten tot het invoeren van de basisverzekering. Voor de overheid betekent dit enerzijds lasten uit hoofde van haar rol als werkgever (9% premie, tegen 3% voor de werknemer) en anderzijds verstrekt de overheid jaarlijks een bijdrage aan het fonds.

Naast de introductie van het fonds wordt een aantal flankerende maatregelen getroffen op het terrein van kosten voor medicijnen (onder andere normkosten apothek) en kosten voor specialistische zorg. Deze maatregelen dienen bij te dragen aan de

kostenbesparing. Mochten deze maatregelen vertraagd worden ingevoerd, danwel op andere wijze niet tot de gewenste besparing leiden zal de verzekeringspremie jaarlijks met 1,50% stijgen, tot een maximum van 7,5%.

De planning met betrekking tot de basisverzekering is als volgt:

Aanbieding aan SER	21 december 2011
Advies SER *	11 januari 2012
Vaststelling wetgeving in Raad van Ministers *	18 januari 2012
Aanbieding wetgeving aan de RvA	18 januari 2012
Advies RvA *	8 februari 2012
Vaststelling wetgeving in de Raad van Ministers *	29 februari 2012
Aanbieding wetgeving aan de Staten	29 februari 2012
Parlementaire behandeling *	7 maart 2012
Implementatie	april 2012

Ook hier complimenteert het Cft Curaçao met de geboekte voortgang. Het betreft een ambitieuze planning, waarbij, als deze gehaald wordt, belangrijke stappen zijn gezet in de meerjarige financiële houdbaarheid van het stelsel van ziektekosten. Net als bij de oudedagsvoorziening wenst het Cft bij de met een * gemarkeerde stappen, te worden geïnformeerd middels besluiten, adviezen en/of rapporten.

Tot slot

Op basis van bovenstaande beoordeling komt het Cft tot het eindoordeel dat de begroting 2012 van Curaçao, inclusief de voorliggende Nota van Wijziging en uw brief van 9 december 2011, nu wel in voldoende mate voldoet aan de normen in de Rijkswet. Om een en ander tijdig te realiseren is een unaniem politiek commitment en een strakke regie op de uitvoering vereist. Juist hieraan heeft het tot op heden vaak ontbroken. De afgelopen maanden hebben laten zien dat de regering van Curaçao bereid is de nodige stappen te zetten. Het Cft spreekt de hoop uit dat deze trend zich doorzet. Met diezelfde inzet en intentie kunnen tevens belangrijke stappen gezet worden in het verbeteren van het financieel beheer. Uit de PEFA-analyse is gebleken dat hier nog de nodige stappen dienen te worden gezet om te kunnen spreken over een financieel beheer dat 'op orde' is. Met de inzet van voldoende middelen (zowel financieel als menskracht) en een strakke regie kan ook hier de benodigde voortgang worden geboekt.

Wellicht ten overvloede zij vermeld dat zodra de begroting 2012 inclusief de Nota van Wijziging is aangenomen door de Staten, deze opnieuw ter beoordeling aan het Cft dient te worden voorgelegd.

Mocht u behoefte hebben aan een toelichting op dit schrijven dan is het Cft gaarne bereid die te geven.

In de verwachting u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Kenmerk
Cft 201100995
Blad
15/15

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

Namens deze,
De secretaris van het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

(was getekend d.d. 15 december 2011)

drs. C. van Nieuwamerongen

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De secretaris-generaal van Financien